

el Recontamiento de Alixandre, 66, morisc, S. xvi (RHi LXXVII, 455), *coneser* en el judeocastellà del Marroc i de Bulgària (MLWagner, VKR iv, 240); d'altra banda, *konošer* en l'alt-aragonès, tant a Ansó com a Bielsa (1965-6). Per a d'altres dades romàniques i del llatí vulgar, DCEC, s. v. *conocer*.

En català comú, però, són ja les formes en *e* les que hom troba generalment en els docs. rossellonesos del S. xiv (Subj. *conega*, *conegats*, a. 1358, 1362, 1390, 1391; perfet 3, *conech* 1372, etc.), Alart, *InvLC*. I les que trobem en general en Jaume I, en Llull, etc. «Manam-vos que no-y sia, que açò és cosa que-ns pesa molt, e podets-vos *conèixer*, que axí s'ò bengut entre vós, que en vós me fity», Jaume I (§ 31, Casac. i, 82), «altre dia après d'açò, parlam ab l'alcayt de Bayrén, e dixem-li que ben podia *conèixer* que N.S. volia que nós haguéssim la terra» (Ag., p. 339); «cat hom alcuna semblança de Déu ha per natura, que am e *conega* son semblant, ço és Déu», Llull (*Merav.*, O. C., i, 22), «se sforçaven com faessen Déus amar e *conèixer* a les gents» (id., id. i, 86). Des d'Eiximenis, i des dels clàssics del S. xv, la forma en *-èixer* apareix generalitzada, i oblidada l'antiga en *-òixer*.

Altament ens atindrem a la informació que sobre els matisos i accepcions de *conèixer* aporten amb abundància els altres diccionaris catalans.

DERIV.: *Coneguda* subst. f. 'coneixement, juí, [segles XIII-XV], especialment en la locució prepositiva *a coneguda de* 'a arbitri, a parer de' [1244, 'doc. de la SdU, a. 1244] «que aquel <dan> sia e<s>menat entre 20 dies, *a coneguda* d'En R. de Josa e ---» (P. Pujol, o. c.); encara usual en el S. xvi: «MORT Y SEPULTURA: fer les honres, *a coneguda* dels amichs: arbitraria paterno funeri solvere», OPou (*TbPu.*, 243). *Coneguera*. *Conegut*. *Coneixedor* [1399, BMetge, *Somni*].

Coneixement [segle XIII, Llull; navegació, BDC XII, 24; sovint *coneximent*]. *Coneixent* [Llull; «un cristià menorquí, esclau a Berberia, se féu *conoxent* (? sic) amb un moro dexendent de moros menorquins ---», Camps Merc., *Folkl. Men.* II, 39; «aquell qui té potència de levar la conexença als *conexents*, levant al savi lo seny alguna cosa no li restaria», *Tirant*, Ag. III, 11]. *Coneixença* [Llull]: «lo monge dix a l'abat Blanquerna ---: —Segons ma *conexença*, fretura han de preycadors les gents qui són e stan per les muntanyes ---» (*Blanq.*, NCL. II, 59.11) i sovint en Llull; Muntaner (Casac. vi, 95); *-exensa*, doc. de Solsona de 1336 (BCEC, 1905, 155.25); *conexença*, StVicentF (amb ç en el ms. de la *Quar.*, 160.51, cf. *EntreDL*); Alart, *InvLC* n'aplega una dotzena de testimonis ross. del S. xiv, des de 1319, en què forma part de la locució *a conexença de*=*a coneguda de*: «estarà a dret e *a conexansa* de la cort ---». *Coneixible*.

Desconèixer i derivats ja en el S. xiv i àdhuc en Llull (*desconexent*, *-èixer*), sovint amb el sentit de 'mostrar-se rebel, ingrát': «no és cosa nova un rey ésser enamorat de una sotil donzella, e, per contrari, una gran reyna, de un pobre gentilhom, e *desconèixer* ne pare e mare e los més de la natura», JoMartorell

(Ag. II, 207), «e per ço, vosaltres hòmens, moltes voltes sou *desconeguts*, que voldríeu cobrir la culpa vostra ab dissimulació de honest parlar», id. (III, 14); *desconexença* 'ingratitude' a. 1299, Finke, *Acta Ar.* III, 84; «*desconexença* deya que lleja cosa era fort, haver rebut d'algú grans serveys, e no recompensar-los ---», Eiximenis (*Regiment*, § 165); també, però, el participi en el sentit d'*'inconegut*': «e, *desconegut* per les gents, per la gran barba e cabells lonchs que ell portava», JoMartorell (Ag. I, 21); a Ribagorça un *home deskonešeu* (Serradui, 1957).

També, però, s'ha usat *inconegut* en la nostra llengua, d'antecedents més cultes, però que no romangué estranya a la llengua popular [segle xv, Masdovelles; Lacavalleria, 1695; l'usà Joaquim Ruyra; «cercava caritat de lloc en lloc, i la demanava amb aquesta estranya escomesa: —Voleu fer almoïna a un pobre *inconegut* de Déu? — Sa madona respongué: —Si sou pobre, no sou *inconegut* de Déu, es Pare des pobres].

Reconèixer [fi S. XIII]: ja apareix tres o quatre vegades en Desclot (*reco-* almenys en part dels mss.); en tota l'Edat Mj., i fins molt més tard, lluiten les formes en *rec-* amb les formes com *regonèixer*:² *regonèixer les mesures* a. 1295 (RLR v, 81); «nós *regonexem* a tu» a. 1358; Alart, *InvLC*; que aplega encara una dotzena de formes en *-g-* en docs. rossellonesos del S. xiv, des de *regonegueren* a. 1311, fins a *regonegren* 1379, amb algunes formes de conjugació tan arcaïtzant com *eu regonesc(b)* (Pres. 1), aa. 1375, 1382, 1383, 1411 (junt, però, amb *regonech* Pres. 1, 1323, i *regonec* pf. 3, 375; *regonegut* també en les *Lleg. Rim.* de Sevilla, fi S. XIII (v. 878);³ i aquesta forma amb *-g-* seguí preferida per molts fins al S. XIX (única registrada en el *DTo.* 1640-1757, «un cop *regoneguda* la consemblança poètica ---», Mrn. Aguiló, *Discurs dels Jocs*, etc.), i si bé d'altres de tots els temps empraven *reconèixer*, hi havia encara molts adeptes de la Renaixença que no s'hi adaptaven, fins al punt que no fou fins cap a 1920 que això quedà definitivament arraconat, eiv. «*reguneixe*: registrar, reconocer», PzCabrero. *Reconeixement*. *Reconeixença*. *Reconeixent*. *Reconeixedor*.

Pervingueren al català per via erudita, els altres derivats més o menys directes de l'arrel de GNOSCERE. *Noble* [S. XIII: Llull, Jaume I, docs., etc.], pres per via mig-sàvia, del ll. *nōbilis* 'conegut', 'il·lustre', 'noble', derivat de *noscere* 'conèixer' amb el sufix *-bilis* (de cosa possible, eventual); *noblesa* [Llull, Jaume I, etc.], amb els antics concurrents, no rars, *noblestat*, *nobilitat*, i rarament *noblia*; *nobiliari*; *nobilissim*; *nobilitar*; *noblalla*; *noblejar*. *Ennoblir* [Llull, Muntaner; antigament *ennobleir*, també en Llull, etc.]; *ennoblidor*; *ennobliment*. *Innoble* [S. xv, Boeci; sovint antigament *ignoble*, Llull, etc.], ll. *ignōbilis*.

Noció [1695, Lacav.], del ll. *notio*, *-onis*, id.; *nocional*. Del ll. (g)*nōtus* 'conegut', participi de (g)*noscere*, deriven per una banda: *ignot* [escr. Renaix.], ll. *ignōtus* 'desconegut'; de l'altra banda *notícia* [fi